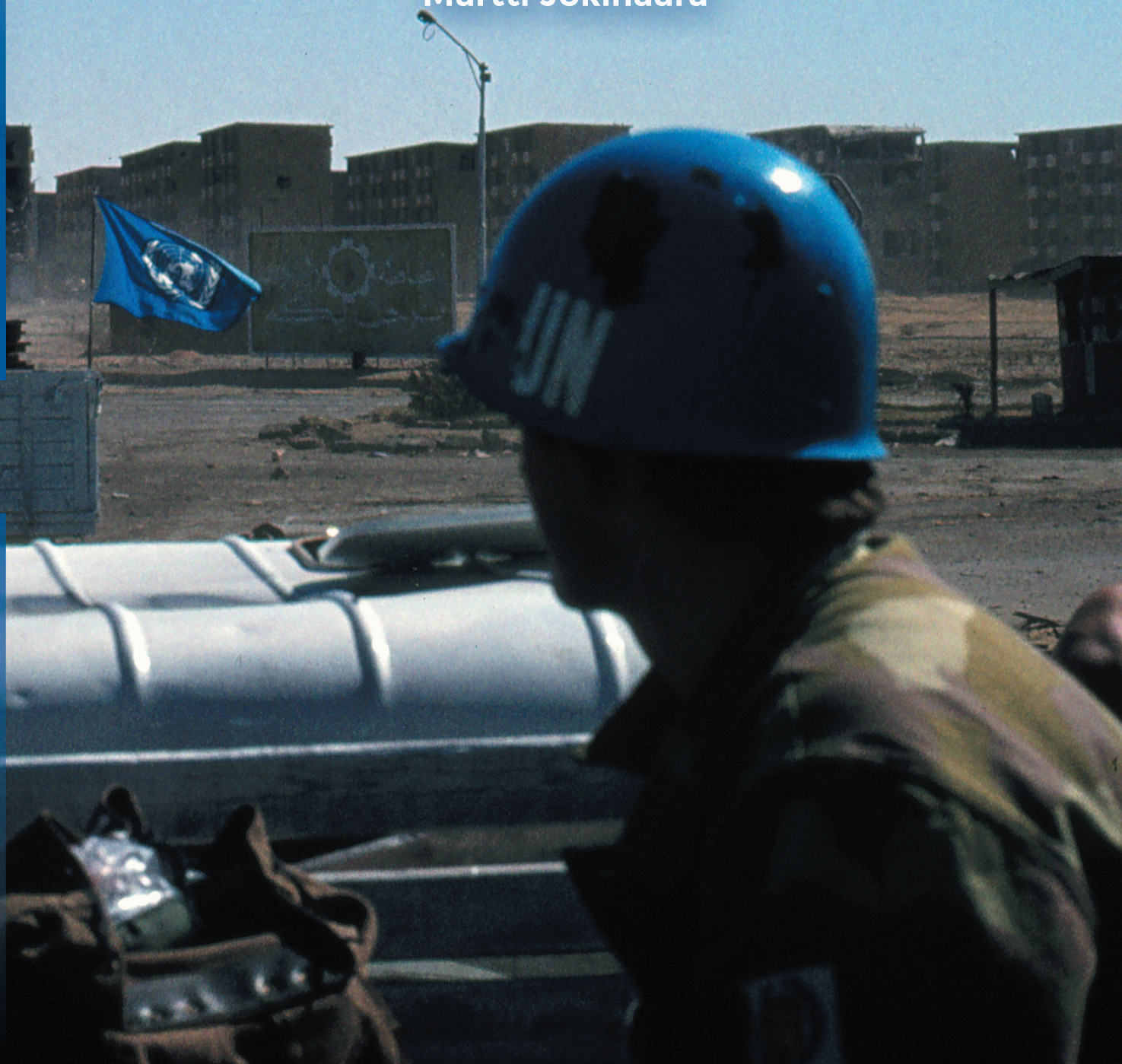

YK:N PALOKUNTANA SUEZILLE 1973

Martti Jokihaara

**YK:N
PALOKUNTANA
SUEZILLE
1973**

Martti Jokihaara

YK:N
PALO-
KUNTANA
SUEZILLE
1973

9 789528 004219

Toimikunta: Martti Jokihaara, Veikko Makkonen, Erkki Raskinen ja Markku Valkama

Asiantuntija: Seppo Arponen

Kannen kuva: Erkki Raskinen Saapuminen Suezin kaupunkiin

Taitto: Vesa Tamminen-Larmi / islandb.fi

Julkaisija: Perinneyhdistys Kuneitran Kojootit Ry.

Copyright © 2018, Martti Jokihaara

Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-80-0421-9

LUKIJALLE

”Menkää Sueziin – jos pääsette. Asettukaa osapuolten väliin – jos uskallatte. Lopettakaa taistelutoiminta – jos kykenette” kuului kenraali Ensio Siilasvuon olennaisimpaan pelkistetty käsky meille, vastaperustetun rauhanturvajoukon keihäänkärjeksi Kyprokselta pikavauhtia Kairoon saapuneelle pikkuiselle suomalaisjoukolle.

Olimme saaneet tehtävän osallistua Yom Kippur-sotana tunnettuun Lähi-idän uusimpaan selkkaukseen, joka roihahti lauantaina 6.10.1973 kello 14.00 Israelin ja sen arabinaapureiden rajoilla. Hyökkäyksen aloittivat Egyptin ja Syyrian joukot taistelualueina Golan ja Suezin kanavan ympäristö.

Syyrian hyökkäys Golanilla eteni rivakasti mutta keskeytettiin jo 7.10. illalla Jordanjoen tuntumaan. 8.10. aamulla alkanut Israelin vastahyökkäys eteni nopeasti 40 kilometrin päähän Damaskoksesta apuun tulleista Irakin, Jordanian ja Marokon joukoista huolimatta. Syyria taipui aselepoon 24.10.1973.

Egyptin operaatio Badr (täysikuu) eteni 2. ja 3. Armeijan¹ voimin valtaisalla rytinällä Suezin kanavan yli ja perusti vahvasti linnoitetut asemansa 5–10 kilometrin etäisyydelle kanavasta ilmeisenä tarkoituksena kanavan hallussapito kaikissa olosuhteissa. Israelin heikko vastarinta ei kyennyt tätä estämään. Sen sijaan 15.10. illalla aloitettu Israelin vastahyökkäys kanavan yli länteen vei joukot 100 kilometrin päähän Kairosta ja saartoi Suezin kaupungin ja sen itäpuolelle ryhmittyneen Egyptin 3. Armeijan, sekä osittain myös 2. Armeijan Välimeren ja Katkerojärvien² välillä.

Aselevon piti astua voimaan 24.10. mutta Israelin joukot vastasivat siihen hyökkäyksellä Suezin kaupunkiin. Hyökkäyksen epäonnistuttua taistelut esikaupunkialueilla jatkuivat lokakuun lopulle saakka ilmeisenä tarkoituksena aroa edullisempien taisteluasemien hankkiminen rakennetulta alueelta.

Molemmat suurvallat, USA ja Neuvostoliitto, aloittivat joukkojensa keskittämisen puuttuakseen Lähi-idän tilanteeseen mutta antoivat myös YK:lle tilaisuuden rauhanomaisemman ratkaisun löytämiselle. Niinpä 25.10. kello 23.15 – kiivaan poliittisen taistelun jälkeen – syntyi turvallisuusneuvostossa päätöslauselma jolla Israelin ja Egyptin välisen yhteenoton lopettamiseksi perustettiin UNEF II³. Sen 7 000-miehiseksi sovitun joukon, 600-miehiseksi etuosastoksi otettiin Kyproksen UNFICYP:stä⁴ Suomen, Ruotsin ja Itävallan joukoista parisataa miestä kustakin. Nimen Dove (kyyhkynen) saanut operaatio, kärkenään suomalainen 208-miehinen joukko, toimeenpantiin nopeammin kuin yksikään YK:n rauhanturvaoperaatio tähän mennessä.

1 Myöhemmin kirjassa myös: 2. A ja 3. A

2 Esiintyy joissain lähteissä myös nimellä Katkerajärvi

3 United Nations Emergency Force II

4 United Nations Force in Cyprus (myöhemmin United Nations Peacekeeping Force in Cyprus)

26.10. kello 00.30 YKSP⁵ sai esikäskyn ja 02.00 varsinaisen käskyn uudesta tehtävästään, johon vapaaehtoisiksi ilmoittautui 208 miestä. Saarelle⁶ miehiä jäi 53. Käskystä 12 tunnin kuluttua oltiin läh-
tövalmiina, 21 tunnin kuluttua Kairossa ja 30 ja puolen tunnin kuluttua (27.10. kello 8.30) osapuolten
etulinjojen välissä 101 kilometrin päässä Kairosta Suezin suuntaan.

28.10. kello 11.45 alkoi tilanteen haltuunotto motitettussa Suezin kaupungissa. Joukon perustamiseen
ja varustamiseen Kyproksella, siirtymiseen Egyptiin ja edelleen operaatioalueelle, taistelujen lopet-
tamiseen, osapuolten etulinjojen määrittelyyn, valvonta-asemien perustamiseen, tilanteen haltuun-
ottoon Suezilla ja mahdolliseen suurvaltojen välisen selkkauksen estämiseen meni noin viisi vuoro-
kautta. Tämä kaikki oli tehty 1.11.mennessä ja oli luotu myös vahva operatiivinen perusta Suomesta
tehtävään lähetetylle 600-miehiselle YKSV 1:lle⁷. Me menimme, me uskalsimme, me kykenimme
ilman että kukaan tilanteesta vähänkään hajulla oleva olisi ennakoon lyönyt penniäkään vetoa on-
nistumisemme puolesta. Aiempaa kokemusta kun ei ollut YK-joukkojen tunkeutumisesta taistelujen
keskelle osapuolten väliin etummaisille poteroille saakka, eikä hyökkäyksen pysäyttämisestä kärki-
joukon eteen asettumalla.

Etteivät tuolloiset tekomme painuisi unholaan, syntyi spontaanisti toimikunta: Martti Jokihaara,
Veikko Makkonen, Erkki Raskinen ja Markku Valkama, tarkoituksella saattaa tapahtumat sanoin
ja kuvin laajempaankin tietoisuuteen ja taltioiduksi kirjan muodossa. Tulos on nyt kädessäsi. Se on
dokumentti, joka kertoo miten – myös Kyproksen Palokuntana⁸ tunnettu – joukkomme teki kaiken
edellä mainitun Suezin rauniokaupungissa ja sitä ympäröivällä arolla vaarallisissa, sekä tosi puutteel-
lisissa olosuhteissa.

Lukuohjeeksi suositellaan seuraavaa:

1) Jos haluat tietää vain mitä tehtiin, lue kursiivilla kirjoitettu teksti. Se on osa YK:n Suomen Pataljoona
20:n virallista, Kyproksella laadittua raporttia⁹ YKSP 19:sta muodostetun osaston (YKSP) tehtävästä
Suezilla. Sitä on pääosin käytetty myös tämän kirjan jäsentelynä.

2) Jos haluat tietää miten kaikki tehtiin ja miltä tuntui, lue itse tekijöiden, eli nimellään kirjoittaneiden
kertomukset. Niillä on pyritty kuvaamaan myös eri tehtävissä toimineiden rauhanturvaajien tekemisiä
jääkäreistä ylimpään päällystöön. Joukkomme – vaikka koostuikin hyvistä ja tehtäviinsä antautuneista
yksilöistä – ei ollut mikään enkelikuoro, joten hupaisat ja ikävätkin asiat ovat mukana todenmukaisen
kuvan vaatimusten mukaisesti. Ja jos kuvaukset taistelualueelta tuntuvat etovilta, käännä sivua. Meillä
ei sitä mahdollisuutta ollut. Me elimme sen keskellä.

Edellä mainitut, yhteensä 24 kirjoittajan kertomukset on kirjoitettu muutaman viime vuoden aikana
ilman edellä käypää ohjausta perustuen autenttisiin henkilökohtaisiin sotapäiväkirjoihin ja/tai ikiajoiksi
kirjoittajien mieleen jääneisiin muistikuviiin. Varsin monissa kirjoituksissa oli kuvattuna samoja asioita
erityisesti siirtymisestä Kyprokselta Suezille ja vähän muistakin tapahtumista. Näistä vain yksi kusta-
kin on saanut paikan kirjassa ja ikäväkseni monia hyviä kirjoituksia jää tämän vuoksi julkaisematta.
Pahoittelen ja kiitän kaikkia kirjoituksia lähettäneitä. Erilliset kiitokset ansaitsevat Veikko Makkonen
kirjoitusten keräilystä ja Erkki Raskinen valokuvatyöskentelystä sekä Seppo Arponen monien muistiku-
vien oikeellisuuden varmentamisesta.

Kerätyn aineiston koostaminen kirjaksi jäi huolekseni siksi, että minun oletetaan tietävän joukkomme
tekemisistä kaikista eniten ja toisekseen siksi, että Palokunnan ”komentajuus” on jäänyt harteilleni sil-
loisen komentajamme everstiluutnantti Aulis Kemppaisen poismenon takia. Saman kohtalon ovat koke-
neet myös useat päällystöömme kuuluneet ja moni muukin joukostamme ja sen seurauksena puutteeksi
jää kirjoituksia muutamilta aloilta. Teemme kunniata poisnukkuneille sinibarettiveljillemme.

5 YK:n Suomen pataljoona. Numero YKSP lyhenteen jälkeen tarkoittaa pataljoonan numeroa, joka vaihtui kuuden kuukauden välein.

6 Kypros

7 YK:n suomalainen valvontajoukko 1 (joka lähetettiin korvaamaan väliaikainen Kyprokselta siirretty suomalaisten muodostama etuosasto)

8 Kyprokselta siirrettyä Osasto Kemppaista kutsutaan Palokunnaksi. Vaikka toiminta nopeaa olikin, niin mukana olleen – silloisen joukkue-
enjohtaja – Seppo Arposen mukaan joukko ei kuitenkaan missään vaiheessa kutsunut itseään niin.

9 30.1.1974 Nikosiassa YHDISTYNEIDEN KANSAKUNTIEN SUOMEN PATALJOONA 20 julkaisee raportin N:ro 214/Opsto/D ”SUO-
MEN KYPROS-PATALJOONAN TOIMINTA SUEZILLA LOKA-MARRASKUUSSA 1973”

PS. Marraskuun 1973 alkupäivinä saapunut YKSV 1 otti vastuun Suezin alueesta 8.11.1973.

Kuljetusvaikeuksien vuoksi Palokunta palautettiin Kyprokselle pieninä erinä 12.11.–6.12. välisenä aikana, jonka se toimi myös YKSV 1:n konsulttina ja reservinä osallistuen paljon julkisuutta saaneisiin valvontapaikka Gamman nyrkkitappeluun, sekä muihin tapahtumiin.

YKSV 1 aloitti toimintansa Palokunnan rakentamalla pelilaudalla ryhtyen hoitamaan samoja tehtäviä mutta kolminkertaisin voimin. Toiminta Suezin kanavan länsipuolella jatkui tammikuun 1974 lopulle saakka, jolloin alkoi Israelin joukkojen loitontaminen muutaman kilometrin päähän kanavan itäpuolen puskurivyöhykkeelle, jonka eteläosassa YKSV valvoi aselepoa 22.2.1976 saakka.

Liittyen Suezin lahden rannan öljykenttien siirtoon Egyptin käyttöön, YKSV:n valvonta-alue siirtyi etelämmäksi ulottuen Ayun Musasta Abu Rudeisiin eteläpuolelle saakka. Tämä tehtävä päättyi 30.8.1979 kun Egypti ja Israel USA:n kätilöimänä allekirjoittivat Camp Davidin rauhansopimuksen. YKSV siirtyi uusiin tehtäviin Golanin kukkuloille Israeliin ja Syyriaan.

UNEF II oli tehtävänsä tehnyt, UNEF II sai mennä mutta ei unohtua. Suomalaiset joukot sekä UNEF:n suomalainen esikuntahenkilöstö Ensio Siilasvuon johdolla suorittivat viisi ja puoli vuotisen toimikautensa tavalla, joka ainakin YKSP:n osalta ainutkertaisuudessaan kuuluu myös Suomen rauhanturvatoiminnan näyttävimpiin suorituksiin. Palokuntamme aloitti sen vaikeissa oloissa ja YKSV vei sen kunniakkaasti loppuun. Nostamme veljellisesti hattua toisillemme!

Tätä kirjoitettaessa Egypti on elänyt sovinnossa Israelin kanssa yli 40 vuotta. Suezin kanava on siivottu ja laajennettu erittäin vilkkaan kansainvälisen laivaliikenteen tarpeita vastaavaksi tuoden liikennemaksuina Egyptille huomattavat tuotot sekä Euroopan ja Aasian väliselle laivaliikenteelle nopeimman mahdollisen reitin. Suezin kaupunkikin on kasvanut uuteen kukoistukseen. Mikähän olisi tilanne jos pikkuisen YK-joukkomme pelinavaus olisi epäonnistunut ja maailmanrauha rikkoutunut?

Teokseen on sisällytetty osioita myös YKSP moninaisista, suurimmalle osalle tuntemattomista tehtävistä Kyproksella. Tunnetuimpia näistä olivat vartiopalvelus, saattuehtävä välillä Nikosia–Kyrenia kuin myös vapaa-ajan harrasteet messeissä, biitsillä¹⁰ sekä saaren viihdepaikoissa.

Martti Jokihaara

YKSP 19–21 operatiivisen toimiston päällikkö

¹⁰ Englantia: beach = ranta

SISÄLLYSLUETTELO

Lukijalle	3
1. LUKU KYPROS 1973	10
Martti Jokihaara: Täältä lähdettiin ja tänne palattiin	10
1. Historiaa	10
2. UNFICYP:n ryhmitys lokakuussa 1973	11
3. Suomalaista YK-elämää saarella vuonna 1973	11
4. Operatiivinen toiminta	12
5. Työ ja vapaa-aika	14
6. Huolto	14
7. Työtä vai lomaa?	16
2. LUKU YOM KIPPUR-SOTA	17
Martti Jokihaara	17
1. Syitä ja taustoja	17
2. Golanin kohtalot	19
3. Ylimeno Suezin kanavalla, Egyptin näytös	20
4. Vastatoimia ja venkoilua	20
5. Panssarien turnajaiset	21
6. Ylimeno Suezin kanavalla, Israelin vastanäytös	22
7. Katsaus Kairoon, suurvallat ja YK	23
8. Kolmannen armeijan saartorengas umpeutuu	24
9. Suurselkkauksen uhka	25
10. UNTSO	26
11. UNEF II:n perustaminen	27
12. Avoimia kysymyksiä ja arvailua	28
Keijo Korhonen: Suomen osuus Yom Kippur-sodan jälkeisessä Siinain operaatiossa 1973 (Mitä näin ja kuulin)	40
3. LUKU KYPROKSELTA KAIROON	41
<i>Perustaminen ja siirto Kairoon</i>	41
”Binbasi” Martti Jokihaara: Ylös, ulos ja Kairoon!	42
1. Pataljoonassa hälytys!	42
2. Palokunnan perustaminen	43
3. ”Privatlento” Kairoon	44
4. LUKU KAIROSTA SUEZILLE	50
<i>Siirto Kairosta Suezin kaupunkiin</i>	50
<i>Etuosaston sotapäiväkirja: Kohti Suezia</i>	53
Martti Jokihaara: Suuntana Suez, tavoitteena taivaanranta?	54
1. Ludesotaa	54
2. Käskynanto	54
3. Kenraalihäiriö	55
4. Ratsaille	55
5. Km 101	57
6. Yö Suezin nurkilla	60
7. Ajatuksia ennen unta	61

5. LUKU RAUHAN TEKOA SUEZILLA	62
<i>Toiminta tilanteen vakiinnuttamiseksi</i>	62
Partiointi: Tilanneselvitystä ja lipun näyttöä	68
Tapahtumia partiomatkoilta	68
Erkki Raskinen: Mittlan solalle läpi saarretun 3. A:n 1.11.1973	68
Erkki Raskinen: Partiomatka Suez–Ismailia 3.–4.11.1973	68
Onni Soilanterä: Tulituksessa kanavalla 3.11.1973	70
Kalervo Tuhkala: Partiossa Katkerojärvillä ja 3. A:n alueella	71
TILANTEEN VAKIINNUTTAMINEN KAUPUNKIALUEELLA	72
Martti Jokihaara: Sisälle Suezin kaupunkiin 28.10.1973	72
1. (H)aamutanssi	72
2. Kaupungissa on sota!	74
3. Suezin sisuksiin	76
4. Lynkkausuhka	79
5. Majoitustiedustelua	79
6. Suez kuuluu komentooni!	80
7. YK hyökkää!	81
8. Väliinmeno	82
9. Suezin yö	85
Martti Jokihaara: Rauhan rajaa ratapihalle	87
1. Aamupäivän askareita	87
2. Asekäsittelyoppia Israelin pojille	88
3. Ratapihan hyökkäysyritys	89
4. Kuvernöörin iltakaljat	90
Martti Jokihaara: Kärkipartion 3. päivä Suezilla. Uusinta ratapihalla	92
1. Ansoitettua majoitustiedustelua	92
2. Ratapihan toinen hyökkäysyritys	92
3. Kotikulman kuulumisia	95
Martti Jokihaara: Pohjoisen rintamalinjan oikaisu	96
1. Taustatietoja Suezin pohjoispuolelta	96
2. Hyökkäysuhka	97
3. Neuvottelu	98
4. Maaston tiedustelu	100
5. ”Pensasegyptiläiset” vetäytyvät	101
6. Fix the lines	101
7. Jälkipyykillä	103
Martti Jokihaara: Yoram Yairin sotilasura	106
Otteita CV:sta	106
Kuvia rauniokaupungista nimeltä Suez	106
6. LUKU VALVONTAA JA VÄLIKOHTAUKSIA	108
<i>Rintamalinjojen valvonta ja sopimusten rikkomiset</i>	108
7. LUKU ERILLISTEHTÄVÄT	111
<i>Muita toimintoja</i>	111
Tekijäin kertomaa	111
Huoltokuljetukset Egyptin 3. Armeijalle	111
Onni Soilanterä: Convoy-autojen kuljettajana Suezilla 1973	113
Pekka Sarasto: Convoy-upseerina Suezilla 28.10.–12.11.1973	114

Kaatuneiden Israelin sotilaiden evakuointi	117
Yhteydenpitoa osapuoliin	118
8. LUKU TUKITOIMINNOT	119
<i>Viesti- ja sähkövoimatoiminta</i>	119
1. <i>Yleistä</i>	119
2. <i>Kalusto</i>	119
3. <i>Sähkövoimatoiminta</i>	119
4. <i>Viestitoiminta</i>	119
5. <i>Viestihuolto</i>	120
<i>Pioneeritoiminta</i>	120
<i>Huolto</i>	121
1. <i>Varustaminen ja kuljetukset Kairoon</i>	121
2. <i>Taisteluvälinehuolto</i>	121
3. <i>Taloushuolto</i>	123
4. <i>Kuljetukset ja kuljetusvälinehuolto</i>	123
5. <i>Kenttäposti</i>	124
6. <i>Lääkintähuolto</i>	124
Pekka Kuosmanen: Palokunnan lääkintähuoltoa Suezilla	125
Onni Leinonen: Sirpalemuisto km 101-paalulta	129
7. <i>Kairon huoltotukikohta (27.10.–16.11.1973)</i>	131
8. <i>Luovutukset YKSV 1:lle ja pahuu Kyprokselle</i>	132
<i>Hengellinen toiminta</i>	132
Kari Vappula: Sotilaspappi kuvernöörintalon katolla	133
<i>Tiedotustoiminta</i>	137
9. LUKU ELÄMÄÄ TUKIKOHDISSA JA VALVONTA-ASEMILLA	138
Martti Jokihaara: Telttaleiri	138
1. <i>Etuosaston yöpymispaikasta Palokunnan johtopaikaksi</i>	138
2. <i>”Aromarket”</i>	140
3. <i>Elämää telttaleirissä...</i>	142
4. <i>...ja sen ympärillä</i>	145
Seppo Arponen: Elämää ”Villassa”	147
Tuokiokuvia valvonta-asemilta	150
OP:n tehtävät	150
Hannu Lammivaara: Valvonta-asema Fin 21 OP Rata	150
Hannu Lammivaara: OP:t Fin 11 ja Fin 12 ”kuolemankujalla”	152
Jouko Kinnari ja Kari Laine: Kanavan vartijat Fin 24 ja Fin 25	154
Kalervo Tuhkala: OP Fin 31 Adabian vahti	159
Ilpo Mikkola: YK-jääkärinä Suezilla 1973	161
10. LUKU SATTUMUKSIA JA PIKKUJUTTUJA	178
Erkki Raskinen: Kuvaajana Suezilla	178
Onni Soilanterä: ”Pikkuveljen” kokemuksia	178
Martti Jokihaara: Sotavankisyyni	178
Jouko Kinnari: Israelilaista uteliaisuutta ja egyptiläistä yritteliäisyyttä	179
Veikko Makkonen: Karkkipäivä	179
Kalervo Tuhkala: Kriisiterapiasta	180

KOTIVÄEN KOKEMAA	181
Veikko Makkonen: Tyyne äidin ajatuksia ennen YK-joukkoihin lähtöäni	181
Martti Jokihaara: Kirjeitä kotoa	182
11. LUKU KITKAA JA KANKEUTTA	184
<i>Havaittuja epäkohtia ja haittatekijöitä</i>	184
12. LUKU GOOD BYE SUEZ!	186
<i>Paluu Kyprokselle</i>	186
Martti Jokihaara: Cyprus sweet Cyprus	186
1. Jäähyväiset Suezille	186
2. Supailua Kairossa	191
3. ”Kotia” kohti	191
4. Viimeisten paluu ja paraati	192
RAUHANNEUVOTTELUT KILOMETRIPYLVÄS 101:LLÄ	193
13. LUKU SUMMA SUMMARUM	196
<i>Yhdistelmä</i>	196
Ministerin kiitokset	197
Onnistumisen avaimet	198
Palkinto	198
Lopuksi	198
JULKAISIJAN LOPPUSANAT	200
KÄYTETYT LÄHTEET	202
1. Kirjallisuus	202
2. Henkilökohtaiset muistiinpanot ja kertomukset	202
3. Valokuvat	202

1. LUKU KYPROS 1973

MARTTI JOKIHAARA: TÄÄLTÄ LÄHDETTIIN JA TÄNNE PALATTIIN

1. Historiaa

Monia vuosia jatkuneet yhteenotot turkkilaisten ja kreikkalaisten kansanosien välillä yritettiin lopettaa 6.4.1960 julistamalla saari itsenäiseksi valtioksi. Kun yhteenotot jatkuivat, pyydettiin apuun YK, jonka turvallisuusneuvosto antoi 4.3.1964 päätöslauselman rauhanturvajoukon perustamisesta. Sen perusteella 7300 rauhanturvaajaa seitsemästä maasta – Suomi mukaan luettuna – saapui Kyprokselle maaliskuussa 1964. Tästä joukosta muodostettiin UNFICYP, jonka tehtäväksi määrättiin estää taistelujen uudelleenpuhkeaminen, myötävaikuttaa lain ja järjestyksen palauttamisessa ja säilyttämisessä, sekä osallistua normaalien olojen palauttamiseen ja ylläpitoon.

Suomen hallitus teki 14.3.1964 päätöksen rauhanturvajoukon perustamisesta ja lähettämisestä Kyprokselle. YKSP 1:en henkilöstö astui palvelukseen huhtikuun alkupäivinä ja pariviikkoisen koulutuksen jälkeen se siirrettiin 25.–28.5. Kyprokselle, jossa koulutus jatkui muutaman päivän englantilaisten Dhekelian tukikohdassa. Sieltä YKSP 1:n 4. ja 5. komppania tekivät helteisen 45 kilometrin polkupyörämarssin saaren poikki Nikosiaan. Erikoisuudellaan se herätti kansainvälistäkin huomiota siellä ennen näkemättömällä suorituksella. YKSP alistettiin kanadalaisen brigadier¹¹ Tedlien komentoon Nicosia Zonelle¹², jonka vastuulla oli muun muassa osapuolten joukkojen välinen levoton vihreä linja kaupunkialueella.

Heinäkuussa 1964 tehdyn UNFICYP:n aluemuutosten yhteydessä YKSP sai oman suoraan UNFICYP:n alaisen vastuualueen, joka käsitti Trakhonaksen ja Omorphitan laitakaupunkialueet ja maaseutua Nikosiasta pohjoiseen aina Kyrenian rannikolle saakka. Alueella sijaitsi saaren turkkilaisten asuttama yhtenäinen alue niin sanottu Iso Enklaavi, jonne sijoittui myöhemmin myös Manner-Turkin 800-miehinen joukko-osasto 1960 tehdyn rauhansopimuksen takaajan ominaisuudessa. Nikosian laitamalla majaili myös Kreikan 900-miehinen joukko samanlaisin valtuuksin.

YKSP ryhtyi suorittamaan UNFICYP:n mukaisia yleisiä tehtäviä saaden niiden lisäksi tehtäväkseen Nikosia–Kyrenia convoy¹³-toiminnan. Se piti sisällään saaren kreikkalaisen liikenteen johtamisen ja turvaamisen saattueajona turkkilaisen alueen halki välillä Nikosia–Kyrenia–Nikosia yhdessä UNFICYP:n siviilipoliisin kanssa.

¹¹ Prikaatikenraali

¹² YK:n valvoma Nikosian kaupunkia jakava demilitarisoitu ”Vihreä linja”. Pohjoispuolella sijaitsee miehitetty turkkilainen osa ja etelässä kreikkalainen osa

¹³ Englantia = saattue

2. UNFICYP:n ryhmitys lokakuussa 1973

UNFICYP:n joukkojen vastuualueet helmi-lokuussa 1973. Kuva Martti Jokihaaran arkistot.¹

1 Kuvassa olevat joukkojen lyhenteet: CON = Lyhenne englannin kielisestä sanasta Contingent = Joukko. AUS = Austrian, itävaltalainen; DAN = Danish, tanskalainen; FIN = Finnish, suomalainen; CAN = Canadian, kanadalainen; SWED = Swedish, ruotsalainen; IR = Irish, irlantilainen; BRIT = British, brittiläinen

3. Suomalaista YK-elämää saarella vuonna 1973

YKSP:n ryhmitys lokakuussa 1973. Kuva Martti Jokihaaran arkistot.

4. Operatiivinen toiminta

YKSP:n toiminta edellä mainittujen YK-tehtävien suorittamiseksi muodostui valvonnasta, vartiointista ja puuttumisvalmiuden ylläpidosta. Monista toiminnoista oli tehty yksityiskohtaisia sopimuksia, joita YKSP:lla oli 12 kappaletta. Osaan niistä sisältyi yksityiskohtaisiakin määräyksiä kuten esimerkiksi vihreän linjan sopimuksessa paikallisen poliisin partioura ja erään kreikkalaisupseerin kotimatkapolku! Valvontaa suoritettiin partioinnilla sekä miehitetyiltä valvonta-asemilta (OP = observation post), joita kesällä -73 oli kymmenen, niistä yhdeksän oli Ison Enklaavin rajoilla. Suomalainen tavallisuus mutta paikallinen erikoisuus oli vihreällä linjalla käytetty polkupyöräpartio, josta paikalliset eivät pitäneet siksi, että sen hiljainen tulo saattoi yllättää paikallaolijat! YKSP:n johdon ja yksiköiden tehtäviin kuului myös säännöllinen yhteydenpito alueellaan sijaitseviin osapuolten esikuntiin ja joukkoihin.

Alkuvuosi ja kesä 1973 olivat YKSP:ssa operatiivisesti varsin rauhallista aikaa. Huomattavin ”trappeli”¹⁴ oli 9.8. turkkilaisen partion pidätettyä YK-partion. Tapahtuma sai alkunsa kreikkalaisten

Suomen pataljoonan esikunta Kykko Camp, Nikosia Kypros. Kuva Erkki Raskinen.

Vartiointia tehtiin 24 tuntia vuorokaudessa. Kuva Erkki Raskinen..

¹⁴ Englantia: trouble = häiriö, hämminki

väitettyä turkkilaisten kaivavan uutta taisteluhautaa Orta Keuyn ja Geunuelin alueilla vaikka kyseinen toiminta oli kielletty. Asiaa tutkimaan lähetettiin luutnantti Seppo Arposen johtama nelimiehinen partio, joka joutui turkkilaispartion pidättämäksi ja kuljetetuksi turkkilaiskomppanian komentopaikalle Geunuelin kasarmille. Siellä pidätys päättyi ystävällismieliseksi kahvihetkeksi. Tapahtuman tutkinta jatkui kuitenkin eri johtoportaisissa aina UNFICYP:n esikuntaan saakka ilman sen erityisempiä seurauksia. Ikään kuin UNFICYP:n mandaatin uusimista vauhdittaakseen kansalliskaarti jätti kuusi muutakin protestia koskien vartiokopin, pumppukopin ja asepesäkkeiden kaivua. 1. JK¹⁵ tutki tapaukset ja katsoi että ne eivät olleet merkittäviä sotilaallisia kohteita eivätkä loukanneet vihreän linjan sopimusta. Tilanteen rauhallisuutta kuvastaa myös monet saarelle muuttaneet YK-miesten perheet majoittuen muun muassa Neapoliksen alueelle, jossa vuokrat olivat huomattavan halvat taisteluasemien läheisyyden takia.

Kyproksen rannikoilla on paljon auringonottoon, uintiin ja sukelteluun sopivia paikkoja. Hiekkarantojen ja vesien puhtaus oli tuolloin vielä siedettävällä tasolla ja suosittujen biitsien kupeelle pystytetyt pikku kahvilat huolehtivat usein rantojensa roskattomuudesta. Suomalaisten suosimat paikat olivat luonnollisesti läheiset Kyrenian rannikon uimarannat. Kaupungin idyllisestä satamasta oli mahdollisuus saada käyttöön "For Hire"-merkkisiä huviveneitäkin! Kuva Martti Jokihaara.

Luutnantti Leppälä nauttii merilounasta. Kuva Martti Jokihaaran arkistot.

15 JK = jääkärikomppania

5. Työ ja vapaa-aika

YKSP:n työaika oli 24 tuntia vuorokaudessa joka päivä. Se jakautui varsinaiseen työaikaan ja varallaoloon, joita koskevat rajoitteet määrittyivät kulloisenkin operatiivisen tilanteen ja tehtävien mukaan. Normaalisti työt aloitettiin arkaamuisin kello 07.00 ja lopetettiin kello 14.00 lounaalla. Työtä jatkettiin tämän jälkeen tarpeen mukaan. Viikonloput olivat yleensä varallaoloa.

OP:lla vartiointi ja valvonta toimivat siis 24 tuntia vuorokaudessa OP-päällikön laatiman vuoroluettelon mukaisesti. Varallaolijan olinpaikka ja yhteystiedot oli oltava kunkin yksikön tiedossa.

Kolmen kuukauden palveluksen jälkeen seurasi viikon palvelusvapaa, jonka sai käyttää haluamallaan tavalla. Suosituimmat lomakohteet olivat Israel, Beirut Libanonissa ja Suomi, jonka matkat muutama mies kerrallaan saattoi tehdä yhteispohjoismaisella SCACYP¹⁶-huoltolennolla. Matkoja järjesteli YKSP:n lomaupseeri. Tutustumista saaren kohteisiin saattoi tehdä myös päivän mittaisilla opastetuilla papin matkoilla yleensä viikonloppuisin. Lisäksi omatoiminen autonomistajien duty-free autoilu oli tavallista saaren moninaisiin kohteisiin.

Kyproksen ainoa varsinainen turistikaupunki vuonna 1973 oli Famagusta saaren itärannikolla. Suomalaisturistikin tulivat kuvaan mukaan kun Keihäsmatkat¹⁷ aloitti 21.8.1973 lomamatkansa saarelle. Se nostatti vireyttä YKSP:ssakin. Kykko Camp:n aliupseerimessin partio oli kukkakorin kanssa ensimmäistä lentoa vastassa Nikosian kentällä ja toivotti naistulijat tervetulleiksi järjestämäänsä tulojuhlaan. Matkaa varten varattu linja-auto oli tulijoita täynnä, toisella lennolla jääkärimessi toisti kuviot. Edellä mainitulla lennoilla oli lastina 300 parturia ja kun kolmannen lennon koneesta köpöteli joukko eläkeläisiä, kuulutti eräs jääkäri suureen ääneen, että kyseessä oli selvästi upseerirotaatio. Ilta- ja viikonloppumatkailu Famagustaan alkoi ja jatkuikin vilkkaana koko Keihäs-lentojen ajan.

Alan varsinaiset ”juhlatalot” sijaitsivat kuitenkin Nikosian vanhan kaupungin Regina- ja Siki Street kaduilla, joissa paikalliset ja jotkut rauhanturvaajatkin vierailivat ”jaloittelemassa.” Muutamien talojen seinissä oli englantilaislääkäreiden maalaamat varoitusmerkitkin.

Saaren osapuolilla ja UNFICYP:n kontingenteilla oli tapana kutsua toisiansa kansallisten juhlapäivien tapahtumiin, mitaliparaateihin, tutustumisillallisiin, erilaisiin kilpailuihin ja muihin tilaisuuksiin. Niihin oli velvollisuus osallistua milloin millaisellakin joukolla ja itsekin niitä järjestää. Silloin tällöin tapahtumien paljous tihentyi väsymykseen saakka niin että työn ja juhlan erokin välillä hämärtyi. Kanadalaisten kanssa pelatut polkupyöräpoolo-ottelut pelivälineinä jalkapallo, pesäpallomailat ja fillarit, eivät huoltopäällikköämme miellyttäneet kalustotappioiden takia.

6. Huolto

UNFICYP:llä ei ollut alaisiaan joukkoja palvelevia omia varastoja tai muita huoltolaitoksia, pois lukien itävaltalainen kenttäsairaala – Austrian Field Hospital. Hankinnoissa kontingentit tukeutuvat englantilaisten Dhekelian huoltotukikohtaan, paikallisiin toimittajiin ja omiin kotimaihinsa. Pohjoismaat, Ruotsi, Tanska ja Suomi olivat yhdistäneet kotimaan kuljetuksensa määräaikaikaisille SCACYP-huoltolennoille.

YKSP:n organisaatioon oli sisällytetty kaikki tarvittavat huollon toimitukset, joita johti huoltopäällikkö apunaan toimialajohtajista koostuva huoltotoimisto. Suoritusporras käsitti esikunta- ja huoltokomppanian sekä komppanioiden huoltojoukkueet, joihin oli sijoittunut yhteensä 85–100 miestä autonkuljettajat mukaan lukien. Huollon tehtävissä toimi myös muutamia UNFICYP:n palkkalistoilla olevia paikallisia jassuja keittiö-, siivous-, suutari- ja räätäli- sekä muissa tehtävissä. Nimike oli adoptoitu heidän käyttämästään tuttavallisesta arkitervehdyksestä ”jassu” = terve! Tunnetuin näistä lienee ollut Kristos, Kykkon Sauna-Risto.

¹⁶ Scandinavia-Cyprus Air Service

¹⁷ Suomalainen 1960- ja 1970-luvuilla toiminut matkatoimisto

Esikunnan väki muistaa myös englantilaisen Linda-rouvan, joka konekirjoitustyössään korjaili laatimiamme lontoonkielisiä asiakirjoja sujuvampaan muotoon.

YKSP:n toiminnot olivat pieniin yksikköihin jakautuneina hajallaan laajahkolla alueella. Niiden päivittäishuolto täytyi järjestää mahdollisimman lähelle toimijoita kriisitilanteiden varalta, joka puolestaan johti huoltohenkilöstön ja -paikkojen suhteellisen suureen määrään. Keskittäminen Kykko Camp:n huoltotukikohtaan oli mahdollista vain varastoinnin ja muutamien erikoistointien osalta. Näistä mainittakoon sairaala, autokorjaamo, vaatehuolto ja kenttäposti – Suomen eteläisin posti- ja pankkikonttori – sekä niin sanottu hankintavarasto, joka toimitti messimyyntiin duty-free tarvikkeita. Huoltopaikkoina oli toiminnassa kuusi messi-ruokala-olohuoneyhdistelmää, kolme keittiötä ja kuusi ”keittiökomeroa”, kymmenen saunaa ja kaksi uima-allasta sekä kolme vaatimatonta kuntoilupaikkaa.

Omatoimisellekin huollolle oli hyvät edellytykset. Nikosiassa oli tarjolla suomenkielisiä palveluja kävelymatkan päässä, ainakin Nikosian Kotibaarissa, Tapiolassa ja Piknik-baarissa. Nuori mies on lähes aina nälkäinen ja pian parin messikaljan jälkeen lähdettiin iltapalalle läheiseen baariin tai grillille. Laiskamadon yllättäessä lähetettiin asialle autopartio, joka toi evästä useammallekin nälkäiselle. Tavanomaisin tuliainen oli kreikankielellä ”soovlakia me pita”, halkaistu vehnärieska täytettynä grillilihalla ja vihanneksilla. Jos sen paikallinen nimi oli päässyt unohtumaan, riitti tilaukseksi suomalaisenkin nimike ”kepurukkanen” tai ”kebab-rukkanen”, pystyssä olevien sormien osoittaessa lukumäärän.

Keihäsmatkojen ensimmäinen lento on laskeutunut! Kuva Erkki Raskinen.

Kotibaari. Kuvassa baarin henkilökunnasta Sozos ja toinen kahdesta Mariasta. Kuva Martti Jokihaaran arkistot.

Kotiin muistoksi tai käyttöön tuotavien supatavaroiden¹⁸ hinnat olivat selvästi suomalaisia halvemmat. Duty-free autojen lisäksi suosituimmat artikkelit olivat vaatteet, kengät ja muut nahkatavarat sekä kauniit matot/seinävaatteet. Niilläkin oli suomea puhuvat kauppiaansa Onuri, Seki ja Panos, jotka tavan takaa ja erityisesti rotaation alla esittelivät tavaroitaan leirialueiden portilla tai tuntumassa.

Kontakteja Suomeen edustivat postin tuomat päivän parin vanhat suomalaiset sanomalehdet ja odotetut kirjeet, Blue Beret lehden suomenkielinen sivu ja Kypros-radion soittama, Suomesta keran tai kaksi kertaa kuukaudessa lähetetty puolesta tunnista tuntiin kestänyt nauhoite terveisineen. Reaaliaikaisen maksullisen yhteyden kotimaahan tarjosi paikallinen puhelinoperaattori CYTA¹⁹. Sen konttorissa Kivittäjän²⁰ patsaan kupeella sentraalisantra ilmoitti kopin, jossa etukäteen edellisenä päivänä tilattu puhelu Suomeen oli valmiina – yleensä sovittuun aikaan. Kotimaan kaipuukin konkretisoitui. Ruisleipä, lenkkimakkara ja suolasilli olivat Suomi-tuliaisten top ten-listan kärjessä, etenkin oman vaimon tai vastaavan ja lasten vierailun mukana kuin myös lomalaisten tuomisina.

7. Työtä vai lomaa?

Sekä että. Ympäri vuorokautinen vartiointi, partiointi ja muu valvonta tuli tutuksi sitten kun työympäristön tapahtumat oli muutama kerta nähty. Trappelit, tehtäväkierto ja lyhyetkin vapaahetket olivat vastamyrkkyä tylsistymiselle. Englantilaistyylinen byrokraattinen toimistotyöskentely – kesäaikaan kuumissa ja keskitalvela kylmissä peltiparakeissa – piti sisällään samanlaisen elinkaaren. Yhdeksän vuoden aikana oli tekemiset ja tekemättä jättämiset opittu rytmittämään niin, ettei tylsistyminen päässyt yllättämään. Kiitoksen ansaitseva huoltohenkilöstö – joka suurelta osin sai tehdä ”oikeita töitä” – hoiti osuutensa niin hyvin, että elämisen ja olemisen vaikeudet syntyivät – jos olivat syntyäkseen – vain omien korvien välissä. YKSP järjesti henkilöstölleen hyvät edellytykset hoitaa sitä tehtävää, jota varten me siellä olimme: ”Estää taistelujen uudelleenpuhkeaminen”. Joskus, kun osapuolet olivat vaiti ja elämä hymyili, se oli vähällä unohtua!

Loppukesällä ja vielä enemmän syksyllä 1973 Suezin Palokunta-operaatiosta palattuamme Kypros, ”rakkauden ja vihan saari”, tuntui todella ensiksi mainitulta, melkein kodilta. Heinäkuussa 1974 Turkin maihinnousu teki siitä viimeksi mainitun – ja monista meistä YKSP 19:n miehistä kaksi sotaa ja yhden vallankumouksen kokeneita rauhanturvaajia. Mutta se onkin jo eri juttu.

¹⁸ Kaikki epävirallinen ja hauska, joskus tavara, käytetään verbinäkin, supailta, myös souvenir, matkamuisto

¹⁹ Cyprus Telecommunication Authority

²⁰ Suomalaiset rauhanturvaajat laittoivat kiveä heittävää poikaa kuvaavalle patsaalle lippalakin. Tämän jälkeen myös YK-lippalakkia alettiin kutsua kivittäjäksi

YK:N PALO- KUNTANA SUEZILLE 1973

Olimme saaneet tehtävän osallistua "Yom Kippur"-sotana tunnettuun Lähi-idän uusimpaan selkkaukseen, joka roihahti lauantaina 6.10.1973 kello 14.00 Israelin ja sen arabinaapureiden rajoilla.

"Menkää Sueziiin - jos pääsette. Asettukaa osapuolten väliin - jos uskallatte. Lopettakaa taistelutoiminta - jos kykenette" kuului kenraali Ensio Siilasvuon olennaisimpaan pelkistetty käsky meille, vastaperustetun rauhanturvajoukon keihäänkärjeksi Kyprokselta pikavauhtia Kairoon saapuneelle pikkuiselle suomalaisjoukolla.

Laajan taustatiedon lisäksi suomalaisjoukon operaatiotoimiston päällikkö Martti Jokihaara on koonnut kirjaan aikalaisten muistelmia tuosta todennäköisesti nopeimmin koskaan perustetusta rauhanturvajoukosta.

9 789528 004219

Copyright © 2018, Martti Jokihaara
Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa
ISBN 978-952-80-0421-9